

שילוב נשים בצה"ל

נייר עמדה עבור בג"ץ בהליך מספר 3227/20

מאת פרופ' נעמה קונסטנטיני – שימשה כיועצת לקצין הרפואה הראשי של צה"ל וכיועצת יוה"ל (יועצת הרמטכ"ל לענייני נשים) בענייני פעילות גופנית ומגדר; השתתפה במספר ועדות מקצועיות הנוגעות לנשים במערך הלחימה, בראשן ועדת שגב לקביעת מודל השירות לנשים בעשור הבא; מומחית ברפואת משפחה ורופאת ספורט, מנהלת המרכז לרפואת ספורט במרכז הרפואי שערי צדק; יו"ר המועצה הלאומית לבריאות האישה.

א. מטרת נייר העמדה:

1. מטרת נייר עמדה זה הינה להציג בפני ביהמ"ש הנכבד מדוע ההבדלים הפיזיולוגיים בין גברים ונשים אינם אמורים לגזור הדרת נשים באופן גורף מכלל תפקידי הלוחמה, להראות כי אין שום מניעה שנשים תשרתנה בכל תפקידי הלוחמה.
2. מנגד להראות כיצד צה"ל בוחר לגייס גברים ליחידות קרביות – רק בגלל שהם גברים – למרות שאינם בהכרח כשירים מבחינה גופנית לכך, ובוודאי אינם חסינים מפציעות. לבסוף, להדגים בפני ביהמ"ש הנכבד את האופן בו מתמודד צבא ארצות הברית עם סוגיית אינטגרציית נשים בשורותיו לאחר שפתח את כלל תפקידי הלוחמה בפני נשים בינואר 2016.

ב. המציאות כהווייתה: נשים יכולות לשרת בכל תפקידי הלוחמה בצה"ל

3. מניסיוני רב השנים הן ברפואת ספורט והן בעיסוקי באינטגרציית נשים בצה"ל, אין כל מניעה מבחינה פיזיולוגית שאישה, כאינדיבידואלית הנמדדת שלא על פי מינה אלא על פי יכולותיה, תשרת בכל תפקידי לחימה שהוא הקיים בצה"ל.
4. הדרישה לאינטגרציית נשים בצה"ל אינה דרישה שנדרשת בעלמא. כמובן שדרישה זו נובעת מתשתית ערכית וחוקית קיימת. אלא שדרישה זו מתבקשת גם מבחינה פיזיולוגית כאשר להבדלים הקיימים בין נשים לגברים (ואכן קיימים) אין כל רלוונטיות לאחריות שלנו כתברה ולאחריות של צה"ל בקידום ערכים של חתימה למצוינות ביצועית ושוויון, תוך גיוס לוחמים ולוחמות שיש להם יכולת פיזית ומנטלית לביצוע התפקיד.
5. הדרישה היא ברורה: על צה"ל לקיים מדיניות גיוס על בסיס פרטני, בהתבסס על כישורים רלוונטיים ויכולות של האינדיבידואל כחלק מחברה שלמה ולא האינדיבידואל כחלק מקבוצה ספציפית. רוצה לומר – "האדם הנכון במקום הנכון".
6. על בסיס היגיון זה ממש ועל בסיס ההבנה כי ישנן נשים בעלות מסוגלות לביצוע תפקידי לוחמה (וזאת מבלי לפגוע כהוא זה ביכולות מבצעיות), פתח צבא ארצות הברית החל משנת 2016 את כלל תפקידי הלוחמה בשורותיו עבור נשים.

7. באופן דומה, התקבלו החלטות **במשרד ההגנה הבריטי** בסוף שנות ה-90 אז נדרשו כוחות הלחימה לבצע בדיקה דו שנתית של מדיניות ההדרה. במסגרת בדיקות אלו הוזמנו מחקרים ונמצא כי 2% - 3% מהנשים המתגייסות מסוגלות לעמוד במבחני המיון לחילות הקרב הבריטיים. תפקידי השריון בצבא הבריטי נפתחו לנשים בשנת 2016, ובשנת 2018 נפתחו רשמית גם כל תפקידי הלחימה בחיל הרגלים לנשים. **החל משנת 2020 יחידת ה-SAS הבריטית¹ אשר הצטרפות לשורותיה כוללת שורה של מיונים מפרקים פתחה את שעריה בפני נשים.**

8. **הדבר לא הוטמע בצה"ל.**

9. תחת זאת, צה"ל מבצע הדרה המושתתת על אבחנות אסורות. בפועל, כפי שאראה ההבדלים "הפיזיולוגיים" שצה"ל נתלה בהם אינם מצדיקים הדרת קבוצה שלמה ובאופן גורף משורותיו. ניתן להתגבר על ההבדלים שאכן קיימים במגוון כלים אשר בסופו של דבר יגזרו רווח לצה"ל הן ברובד הביצועי והן ברובד הכלכלי, רווח לגברים ולנשים כאחד, ואף לנו כחברה.

ג. הבדלים פיזיולוגיים: יכולת ביצוע

10. כידוע, גולת הכותרת של תומכי מדיניות ההדרה הינה "ההבדלים הפיזיולוגיים" בין נשים וגברים כמבקשים להצביע על שונות רלוונטית שתצדיק עמדתם.

11. בדרך כלל השימוש בטענת "הבדלים פיזיולוגיים" מלווה בגרפים, טבלאות, ומספרים, אודות "מסת שריר", "צריכת חמצן מרבית", באופן המקנה לטיעון זה אמינות ורלוונטיות.

12. הבדלים פיזיולוגיים אכן קיימים. אולם, הבדלים פיזיולוגיים משמעותיים קיימים גם בין גברים לגברים, בין נשים לנשים וכן, גם בין גברים לנשים. יתר על כן, הנתונים הפיזיולוגיים של גברים עצמם אינם מבטיחים הצלחה "אוטומטית" בכל תפקיד צבאי.

ג.1. שיטת הגיוס ליחידות המובחרות: הגבר שמעל הממוצע

13. הגיוס ליחידות המובחרות בצה"ל מלווה בימי סיירות וגיבושים ליחידות השונות שלעיתים משתרע על פני שבוע ימים. בתהליך זה, צה"ל מסנן מועמדים ובורר את תמצית הלוחמים שבסופו של דבר יגיעו למסלולי ההכשרה המבצעית. אותה קבוצת גברים לוחמים נבחרת היא קבוצה מצומצמת ביותר המורכבת (ככלל) מגברים שהם מעל הממוצע. אלו אינם משקפים את יכולותיו הפיזיות והמנטליות של הגבר הממוצע.

14. אין עוררין שבמרבית מרכיבי הכושר הגופני יש לגבר הממוצע יתרון על פני האישה הממוצעת. ברם הדבר נכון לגבי הממוצע – הן הגבר הממוצע והן האישה הממוצעת. ישנן נשים עם יכולות מעל ומעבר לגבר הממוצע כשם שישנם גברים מתחת לממוצע הגברי, ואף מתחת לממוצע הנשי.

15. **ההשוואה לעולם הספורט חשובה ומעניינת מבחינה פיזיולוגית כאשר באים אנו לבחון את הפרקטיקות המדירות בצה"ל ולבחון את היכולות הפיזיולוגיות של גברים ונשים. כך למשל, בהשוואה לתחרויות מרתון, לרוב יהיו אלו גברים שיגיעו ראשונים לנקודת הסיום. עם זאת, תהיינה גם הרבה נשים שתעקפנה**

¹ יחידת ה-SAS היא יחידת הקומנדו הבריטית המפורסמת שהיוותה השראה להקמת סיירת מטכ"ל

ושתשגנה הישגים גבוהים מלא מעט גברים. אלו הנשים שהן מעל הממוצע לא רק של נשים אלא גם של גברים!

16. לדוגמא, במרתון ניו יורק 2019 (<https://results.nyrr.org/event/M2019/finishers#g=F>), מתוך 100 המסיימים ראשונים היו לא פחות מ- 15 נשים, החל מהמקום ה- 31, שהשיגו לא פחות מ- 30,800 גברים שהשתתפו בתחרות! באותו המרוץ, אלפי נשים רצו מהר יותר מהתוצאה הממוצעת לגברים שעמדה על 47:23:4. התוצאה של האישה המנצחת מבין הנשים עמדה על 38:22:2. קרי, כ- שעתיים מהירה יותר מתוצאותיו של הגבר הממוצע בתחרות זו.

17. באולטראמן ישראל 2019 הראשון (תחרות מפרכת של 3 ימים הכוללת שחיה, ריצה ואופניים) סיימה אנטונינה רזניקוב במקום הראשון, תוך שהיא עוקפת מיטב אנשי ברזל (גברים)!!

18. כנ"ל לגבי כוח. ישנן בארץ נשים היכולות להניף מעל 100 ק"ג, דבר שמרבית הגברים אינם מסוגלים לו. מדוע אפוא לא לתת לאישה כזו להתמודד על תפקיד הדורש כוח?

19. אותה קבוצת נשים שמעל הממוצע אינה מקבלת הכרה בצה"ל. אותה קבוצת גברים שמעל הממוצע מקבלת הכרה והזדמנות בצה"ל.

2.ג. שיטת הגיוס ליחידות הלוחמה הבסיסיות

20. באופן שונה (אך רלוונטי לענייננו) שיטת הגיוס ליחידות הלוחמה הבסיסיות כדוגמת שריון, כפיר, תותחנים ועוד, מתבססת על שני פרמטרים – פרופיל ומגדר. הגיוס ליחידות אלו אינו מבוסס כלל ועיקר על בדיקת יכולות פיזיות.

21. ברור כי לא כל אדם שיש לו כרומוזום Y ופרופיל 97 יכול לשרת בכל יחידה. אף על פי כן, ביחידות רבות, אותו אדם נכנס אוטומטית לכשירות ללוחמה, וזאת על אף שאין לו מסוגלות פיזיולוגית ו/או מנטלית לכך, שלא לדבר על מוטיבציה.

22. הדבר כמובן עלול לגרום לנזקים גופניים ונפשיים לאותו בחור שבעל כורחו גויס ליחידות אלו – נזקים שבסופו של דבר מתגלגלים חזרה לפתחו של צה"ל ומשרד הביטחון. אם זה בפגיעה ביכולות ביצועיות ואם זה הכספים שייטכן כי יהיה זכאי להם אותו לוחם בעל כורחו במקרים של נזקים לטווח ארוך ואחוזי נכות.

23. אותה קבוצת אוכלוסייה של נשים בעלות יכולות פיזיות המתוארות לעיל אינה מקבלת הזדמנות בצה"ל בעוד שגברים ללא כל קשר ליכולת שלהם (לרבות כאלו בעלי יכולות נמוכות מאד) ישובצו אוטומטית, לאו דווקא בצדק, ואך בשל היותם בעלי כרומוזום Y.

24. אם כן, המנגינה של צה"ל צריכה להשתנות - לא רק עבור נשים אלא גם כלפי גברים ואף כלפי צה"ל עצמו. זהו הנרטיב הראוי מבחינה ביצועית וערכית של האדם הנכון במקום הנכון.

ד. הבדלים פיזיולוגיים: פציעות ונזקים

25. טיעון נוסף של מתנגדי האינטגרציה הוא שיעור הפציעות הגבוה בקרב נשים. אלא שבטענות אלו שלובה למעשה טענה (אם כי נסתרת) כי הנתונים הפיזיולוגיים של גברים "מחסנים" אותם מפציעות ולכן אין מניעה לגייס אותם לכל תפקיד לחימה. ברי, כי טענה זו חסרת כל בסיס ומנותקת מהמציאות כהווייתה.
26. במחקר פורץ דרך שבוצע² בשנות ה-80 של המאה הקודמת נמצא כי לא פחות מ-31% מקרב 295 לוחמי חי"ר סבלו משברי מאמץ במהלך הטירונות. אך ראו איזה פלא – טירונות צנחנים לא בוטלה לאלתר ובמקום זאת נעשה מחקר מקיף לאתר את גורמי הסיכון לשברי המאמץ ולהפחית שכיחותם (ראו בהמשך).
27. במחקר נוסף שבוצע³ (בו אף לקחתי חלק) ביקשנו לבדוק את מצבם הבריאותי של 25 גברים ששירתו כלוחמים כ-25 שנה לערך לאחר גיוסם. קבוצת הביקורת הייתה 20 גברים באותו הגיל, בעלי פרופיל 97, אשר בשל "תורתם אמונתם" קיבלו פטור מגיוס.
28. השווינו את מצבם הבריאותי במספר פרמטרים. בין היתר, בחנו את מצב הגב לאור המשאות הכבדים שסחבו במהלך שירותם. תוצאות בדיקות MRI של הגב העידו כי שיעור הלוחמים הסובלים משינויים ניווניים של עמוד שדרה תחתון גבוה משמעותית מזה של בחורי הישיבה.
29. המסקנה המתבקשת היא שגם גברים פגיעים, ובוודאי שנתונים הפיזיולוגיים אינם מחסנים אותם מפציעות לטווח קצר ולטווח ארוך. גברים אלו אינם "זוכים" לפרקטיקה המפלה והמדירה לפיה אסור להם להתגייס ליחידות מסוימות בשל הנזקים הנגרמים להם. מדובר למעשה באפליית גברים לרעה.
30. מנגד, הסיכון לפציעות בקרב נשים, כדוגמת שכיחות גבוהה של שברי מאמץ, מהווה גורם להדרתם מתפקידי לחימה. אכן, עובדה זו נכונה, אך הדרך להתמודד אתה אינה צריכה להיות פסילה מוחלטת של כל הנשים אלא מיון חכם, זיהוי גורמי סיכון והפחתתם.
31. כפי שציינתי לעיל, שברי מאמץ היו נפוצים בדור הקודם בקרב גברים, אך הצבא מצא דרכים להפחית שיעורם. כך, באותו מחקר המובא לעיל, אשר גילה כי 31% מלוחמי צנחנים סבלו משברי מאמץ במהלך הטירונות, הלך צה"ל ובדק (כגוף הגיוני ותקין) מה הם אותם גורמי סיכון להיווצרות שברי מאמץ. מחקר זה מצא שאחד הגורמים לכך הינו חוסר שעות שינה. מאז חיילים בטירונות מחויבים בשש שעות שינה בלילה.
32. כלומר, זיהו בעיה ← אבחנו את גורמי הסיכון ← מצאו פתרון לאותם גורמי הסיכון הניתנים למניעה. בוודאי לא סגרו את יחידת הצנחנים ובוודאי שלא צעקו "אל תשלחו את הבנים שלנו לצבא. זה יפגע בהם".
33. כך גם עשינו עם לוחמות מג"ב כשזיהינו שיעור שברי מאמץ גבוה והערכנו שאחד מגורמי הסיכון הינו ציוד לא מותאם שכלל, אפוד מגן שנתפר לפי מבנה פלג גוף עליון של גבר ולא לפי מבנה האישה כך שהעומס שספגה

¹C. Milgrom, M. Giladi, and M. Stein, "Stress fractures in military recruits. a prospective study showing an unusually high incidence," Journal of Bone and Joint Surgery B

³ Research Article, "The Effect of Very High versus Very Low Sustained Loading on the Lower Back and Knees in Middle Life", Edited By: Yael Milligrom, Charles Milligrom, Naama Constantini, Yaakov Applbaum, Denitsa Radeva-Petrova, and Aharon S. Finestone, Received 12 April 2013; Revised 8 June 2013; Accepted 4 August 2013

היה גבוה יותר מזה של הגברים. גם במחקר שבוצע בשנת 2010⁴ בקרב 213 לוחמות טירונויות בסיסית בת 4 חודשים נמצא כי אפוד מותאם לגופה של אישה מפחית משמעותית את שברי המאמץ.

34. הדבר גוזר את הנקודה החשובה הבאה – ככל וישנן פציעות, צריך לבדוק מהם גורמי הסיכון ולטפל בהם. נשים וגברים כאחד.

35. זה המקום לציין שגם אצלנו וגם בצבא ארה"ב נמצא שאחד הגורמים המרכזיים לשברי מאמץ הוא הכנה לא מספקת וכושר גופני נמוך טרם הגיוס. הכנה מתאימה בתקופת התיכון והגעה לשירות הצבאי בכושר גופני גבוה יותר תפחית משמעותית את שיעור שברי המאמץ – הן אצל נשים והן אצל גברים.

36. לסיום פרק זה של פציעות ונזקים אבקש לציין שהפיכת FAKE NEWS ל"עובדות" מדעיות כביכול פסולה לחלוטין. כך לדוגמה האמירה החוזרת על עצמה רבות בביטחון מלא כאילו לוחמות סובלות מ - "צניחת רחם" היא שקרית ומטעה. למיטב ידיעתי, (שגם נבדקה מול מומחים בעלי שם בנושא שילוב לוחמות בארה"ב) אין שום מחקר מדעי ראוי שהוכיח נכונות הדברים.

37. כך גם אין שום עדות לנזקים לטווח ארוך כתוצאה משברי מאמץ שאובחנו וטופלו בזמן.

38. בהזדמנות זו אני קוראת לצה"ל לערוך מעקב וניטור אחר שירות הנשים כלוחמות גם במהלך השירות וגם בהמשך על מנת לנצל את הפוטנציאל הרב הטמון בשילובן מבלי לפגוע בכשירות המבצעית של היחידות או בבריאות הלוחמות והלוחמים.

ה. נתונים על התהליכים שבוצעו בצבא ארה"ב

39. כאמור, צבא ארה"ב פתח את כלל תפקידי הלוחמה לנשים החל משנת 2016. מסקנה זו התקבלה לאחר תהליך שהחל בשנת 2013 אז החל הצבא לבטל באופן הדרגתי את מדיניות הדרת נשים מתפקידי הלוחמה בהוראת שר ההגנה דאז, ליאון אדוארד פאנטה.

40. תהליך הלמידה שבוצע כלל קביעת סטנדרטים ואמות מידה ביצועיות הדרושים לצורך ביצוע תפקידי הלוחמה השונים, מיפוי וניטור הצרכים הביצועיים, יצירת סט מבחנים ומיונים הרלוונטיים לאותם כישורים הדרושים ואשר מופו. **בניית סטנדרטים אלו בוצעו תוך "עיוורון" לזהות מגדרית.**

41. בסיומו של תהליך מקיף זה, הכריז בשנת 2016 שר ההגנה דאז, אשטון בולדווין קרט, כי כל תפקידי הלחימה בכוחות המזוינים האמריקאים לרבות תפקידי לחימה בחיל הרגלים, בחיל השריון ובכוחות המיוחדים פתוחים בפני נשים. ההחלטה התקבלה כמעט שלוש שנים אחרי שהפנטגון הכריז על הסרת האיסור על השתתפות נשים בתפקידי לחימה חזיתית, ופתח בתהליך שיאפשר לכל אישה להגיש מועמדות ל-220 אלף משרות שהיו בעבר סגורות בפניה.

42. וכך נכתב בעיתון MILITARY MEDICINE בינואר 2016⁵:

---

⁵ Summary to the article "Leading Gender Integration" GEN Robert W. Cone, USA (Ret.)", published in the MILITARY MEDICINE, 181, 1:44, 2016

"We have a tremendous opportunity not only to integrate women completely into the military but, more importantly, raise the standard of performance for all our service members. A standards-based approach defines gender neutral standards of physical performance based upon current demands of appropriately combat-arms specialties. The key is getting the standards right and sticking to those standards when challenged"

43. הרקע לעבודת המטה בארה"ב הייתה ההבנה כי חיילים בזרועות הקרב נדרשים לבצע מספר עבודות תובעניות מבחינה גופנית, הדורשות דרגות גבוהות של חוזק שרירי, סיבולת, יכולת אירובית וזריזות. עד למועד זה, הדרך בה צבא ארה"ב העריך מוכנות פיזית של לוחמים לביצוע תפקידי הלוחמה השונים הייתה באמצעות מבחן כושר גופני סטנדרטי שהוכח מחקרית כי אינו מותאם להערכת יכולת ביצוע המשימות הנדרשות מלוחם. יתר על כן, התבססה ההבנה כי אותו מבחן סטנדרטי היה מוטה שכן הותאם לגיל ומין מסוימים ובאופן שהפך אותו לבלתי ניתן להגנה מבחינה משפטית שכן הוא משמש ככלי לסינון קבוצות מסוימות.

44. הכרזת צבא ארה"ב על פתיחת תפקידי הלוחמה לא ניתנה בעלמא אלא לאחר מחקר אשר הוכיח והראה כי גם נשים יכולות וראויות לביצוע תפקידי הלוחמה, ובאופן שלא תפגע כהוא זה היכולת הביצועית של הצבא.

1. המסקנה המתבקשת

45. לסיכום, אדגיש שוב, מבחינה פיזיולוגית ישנן נשים עם יכולות ביצועיות גבוהות ביותר, וגברים עם יכולות ירודות. שימוש בכרומוזום Y כקריטריון הכללה ואי הכללה לחלוטין אינו מוצדק. מעבר לכך, אין זה סביר, וגם לא נכון מבחינה מבצעית שנשים שיכולות ורוצות – לא תקבלנה הזדמנות, ומנגד – גברים שלא יכולים ולא רוצים – כופים עליהם שיבוץ לתפקידי לוחמה.

46. ואסיים בציטוט נוסף מהמאמר שהוזכר לעיל בנושא אינטגרציה:

"Success is about allowing qualified women to serve and establish conditions that allow them to become valued and accepted members of the team."

נעמה קונסטנטיני
פרופ' לרפואה
מ.ר 17916